

בעלי חיים

בעלי חיים הם חלק מסביבת חייהם של ילדים. בחלקם גדלים ביישובים בעלי אופי כפרי, ונפגשים לעתים מזומנות בבעלי חיים שונים, ובחלקם, חיים במשפחות שבוחרות לצרף לביתן בעלי חיים. אלה הופכים לחלק בלתי נפרד מן המשפחה.

הקרבה לבעלי חיים תורמת לילדים באופנים שונים. הם משמשים כחברים, במיוחד לילדים סגורים שיש להם קושי ביצירת קשרים עם אנשים בכלל ובני גילם בפרט. זו יכולה להיות הזדמנות ליצור קשר חם עם חיות מחמד.

בנוסף המחויבות לטיפול בבעל החיים מטפחת אחריות, עצמאות, נתינה ודאגה לאחר. עולם בעלי החיים מעורר סקרנות ופליאה ומעודד ילדים לחקור וללמוד אודותיהם.

ביחידה זו הבאנו פרקים מעולם השיח הספרותי העוסקים בבעלי החיים וביחסי הגומלין בינם לבין האדם.

בסיום היחידה המלצנו על אפשרות שילובה של עבודה בנושא אישי הנושאת אופי של חקירה וצינו מספר פריטים ביבליוגרפים מתאימים ברמת הקריאות שלהם לילדי בית הספר היסודי.

כמה שרציתי כלב- יהונתן גפן

הדובר מצהיר שהוא מאוד רוצה כלב. הביטוי למשאלה זו חוזר בכל פתיחה של בית: "הו כמה שרציתי כלב!" חזרה זו מדגישה את הדבקות ברצון בכלב, ללא מוכנות לפשרות, שכנראה מוצעות לו על ידי ההורים.

בבתים רבים גידול חית מחמד מעורר, לעיתים, מתחים ומתנהלים ויכוחים אודותיו בין הורים לילדים. בעוד הילדים רוצים לגדל חית מחמד בבית, ההורים מתנגדים מנימוקים שונים.

בשיר זה ההורים מתנגדים לאחזקתו של כלב בבית. המסר הגלוי: "כלב עושה רק לבלות". מסרים סמויים הפזורים בשיר מרמזים על סיבות נוספות להתנגדות. רמיזות אלה משתמעות מביטויי הפשרה והנכונות של הילד להסתפק בכל הצעה אחרת מכלב 'אמיתי' שהוא "הכי – כלב זאב" – זו משאלת הלב. הילד מוכן להסתפק ב"כלב מסכן וקטן" או "אפילו טיפש ושעיר ונמוך" ובלבד שיהיה לו כלב.

כל בית בשיר נפתח בקריאה "הו" ובהמשכה המשפט: "כמה שרציתי כלב" (חזרה מדגישה ומעצימה).

הצעות לפעילות

❖ סמנו בשיר / העתיקו מתוכו ביטויים המציינים את רצונו העז של הדובר בכלב.

מדוע, לדעתכם, הילד כל כך רוצה כלב?

- ❖ הדובר בשיר רוצה מאוד כלב ומשאלתו אינה מתמלאת. האם גם לך קרה מקרה דומה? איך הרגשת? איך לדעתך הרגיש הילד בשיר?
- ❖ תארו, על פי ניסיונכם האישי, מה הייתם עושים עם כלב.
- ❖ ציינו את מגוון הרגשות שמתעוררים ביחסים עם כלבים (רגשות כגון: אהבה, נאמנות, מסירות, ידידות, אחריות, ביטחון, שותפות, נתינה, דאגה ועוד).
- ❖ בסיום השיר מתברר לקורא שהאבא הביא לילד חתול קטן. מדוע, לדעתכם, הביא חתול, דווקא? כיצד, לדעתכם, חש הילד כשקיבל את החתול? ספרו האם אתם אוהבים חתול או מעדיפים כלב, ומדוע?
- ❖ רצוי להפנות את תשומת לב הילדים לתבנית הסיפורית של השיר. מהו שיאו של הספור? מה דעתכם על הסיום?
(קריאתו החוזרת של הילד "הו כמה שרציתי כלב" מצליחה לעורר אהדה בקורא, עד שהוא כמעט משתכנע שהנה, מיד, מתמלאת המשאלה. בסיום השיר תפנית מפתיעה:
"בכל ערב התפללתי לכלב,
ואבא הביא לי חתול קטן".)

בעניין הכלב – חגית בנזימן

זהו שיר סיפורי שמבנהו ניכר כבר במלת הפתיחה: "תחילה" ... והקורא מצפה להמשך. בהמשך נאמר "אחר כך" ונפרסת השתלשלות של אירועים בהם, בכל פעם, ההורים נותנים לילד שרצה כלב, בעל חיים אחר.

הצעות לפעילות

- ❖ ניתן לערוך בטבלה את רשימת בעלי החיים שהילד מבקש ותגובות ההורים.

משאלת הילד	תגובת ההורים
דג	לא הסכמתם

- ❖ "בסוף עוד תסכימו לקנות כלבלב" – מה ניתן להבין מביטוי זה לגבי משאלותיו של הילד?

- ❖ בשיר יש הומור דק. הביאו דוגמאות. (למשל, הילד נותן ציונים להורים: "אתם קצת משתפרים"... "התקדמתם יפה"...).

בילי – נורית זרחי

הדובר בשיר מספר על הכלב בילי בלשון עבר. מלת הפתיחה "היה לי" מרמזת על מעשה שקרה בעבר וגם על אובדן. אם היה לי, סימן שעכשיו אין לי.

הצעות לפעילות

- ❖ תארו את מערכת היחסים בין הדובר בשיר לבין הכלב בילי.
- ❖ סמנו ביטויים המציינים את ייחודו של הכלב בילי. (כגון: "עינים של ילד, היה לי ידוד אמת" "לא היה סתם כלב" "הכל לו הייתי אומר" "דומם הסתכל בי מבלי לדבר" וכדומה).
- ❖ מה הרגיש הדובר בשיר כלפי הכלב בילי? הביאו דוגמאות מתוך השיר.
- ❖ נורית זרחי משתמשת במטאפורה "כפתור לבנבן" לתיאור הכלב. הסבירו את המטאפורה. (הבחירה במילים לתיאור הכלב והאווירה הנוצרת בעקבותיהן יוצרים זיקה שאובה מעולם הילדים: כפתור לבנבן: כפתור – חפץ קטן שמקובל לאסוף ושם התואר – לבנבן – בעל תצורה של הקטנה.
- ❖ לילדים נוח בסביבה בה יש דברים המתאימים לגודלם ונמצאים בסביבתם הקרובה. ראו דוגמא נוספת לחיבה לכפתורים: "...יש לי כיס / ולכיס/ את הכל אני מכניס. /בוא תראה – לא תאמין / כפתורים שם מכל מין". מתוך: מירה מאיר, "אני אוהב לצייר" ספריית הפועלים, (1971).
- ❖ ניתן לבקש מן הילדים להביא דוגמאות שהן בעלות תצורה של הקטנה מתוך ידע אישי.
- ❖ סמנו את המשפטים בהם מופיעה המלה "היה".
- ❖ מה היה לדובר ומה אין לו?
- ❖ כיצד מנסה האימא לנחם את הדובר? הביעו דעתכם על דבריה.
- ❖ הסבירו את הביטוי "אל תיקח ללב".
- ❖ מה דעתכם על תגובת הדובר? ממה היא נובעת?
- ❖ (מומלץ לשוחח עם הילדים על מהותה של השתיקה שיכולה להיות רועמת. זו שתיקה שמבטאת זעקה, צער וכעס. הביטוי מורכב ממילים הפוכות במשמעותן זו מזו – אוקסימורון).
- ❖ בילי הכלב הלך לאיבוד.
- ❖ אפשר לחפש בעיתונים מודעות בהן בעלי כלבים מבקשים סיוע בחיפוש אחרי כלב אובד.
- ❖ ציינו מה מאפיין את המודעות ואילו רכיבים הן מכילות.
- ❖ נסו לנסח מודעה לחיפוש של הכלב בילי.
- ❖ חישבו, האם בשיר יש מספיק נתונים בעזרתם ניתן יהיה למצוא את הכלב?

אלו נתונים צריך להכניס למודעת אתור כלב? (מומלץ לעשות את ההבחנה בין נתונים המתארים את בעל החיים מבחינה חיצונית לבין רגשות כלפיו וכן נתונים המופיעים במודעת חיפוש אבידה לבין שיר).

לולו – יהונתן גפן

סיפורה של כלבה שנמצאה על ידי משפחה ביום חורף. מערכת היחסים בין הכלבה, המשפחה והסביבה, מתפתחת, במשך הזמן, עד שהיא מתוארת: "היא אחת משלנו".

הצעות לפעילות

- ❖ תארו את שלבי ההתקשרות בין לולו, הכלבה, והמשפחה המאמצת. (הקשר מתחיל מ"מצאנו בחורף" דרך חפפנו, הגשנו, קראנו...עד "היא אחת משלנו", מהיבט פיזי-חיצוני למהות פנימית-רגשית).
- ❖ תארו את קורותיה של לולו מנקודת ראותה .
- ❖ השיר יכול לשמש נקודת מוצא לשיחה על הדחוי בחברה .

חתול ביתי – רנה בן-שחר

הדובר בשיר מספר על החתול שלו ומציג אותו כ"חתול ביתי".

- ❖ מה הופך את החתול לחתול ביתי? העתיקו את השורות המתאימות.
- הדובר בשיר מזדהה עם החתול. הוא מבין שהוא נמצא בסביבה 'לא חתולית' וייתכן וזה חסר לו. כפיצוי הוא מניח אותו בארגז חול, כדי שיחוש חול ועשב. הדובר תוהה אם זאת הסביבה הטבעית של חתול והאם הוא מתגעגע ל"לילה של חתולה", "לגזע עץ" או "למבט נוצץ של חתולים". התהייה מודגשת בעזרת חזרה על המלה "אולי".
- אנשים מכניסים הביתה בעלי חיים מתוך תחושה שהם מסייעים להם ומציעים להם סביבת חיים מוגנת. הדובר בשיר (ואולי המשוררת) מציע לנו נקודת מבט שונה, המנסה להאיר את תחושות החתול ולהתבונן במציאות מזווית "חתולית".
- ❖ **לשיחה בכיתה** – מדוע אנשים מכניסים בעלי חיים לביתם? הביאו דוגמאות ליחסי הגומלין הנוצרים בין אנשים ובעלי חיים.

החתולה מיצי מתה – דבורה עומר

ילדים שמגדלים בעלי חיים נאלצים להתמודד, לעתים, עם מות חית המחמד שלהם. התמודדות עם מוות אינה קלה בשום גיל, על אחת כמה וכמה בגיל רך, כי פשר המוות וסיבותיו אינן ברורות. הסיפור מתאר סיטואציה של מות החתול האהוב על דלית. הוא מציג דרך להתמודד עם עובדת המוות. הסיפור פותח בתיאור מעלותיה וייחודה של מיצי החתולה.

הצעות לפעילות

- ❖ סמנו את הביטויים המתארים את המראה של מיצי. (רצוי להסב את תשומת לב התלמידים לבחירת המלים המתארות את מיצי ולברר איזו דמות מצטיירת מן התיאור).
- ❖ ציירו את החתולה מיצי על פי התיאור.
- ❖ סמנו את הביטויים המתארים את התנהגותה של דלית עם מיצי.
- ❖ תארו את מערכת היחסים שיש לכם עם חיית המחמד שלכם.
- ❖ הערה - התובנה שמיצי מתה ולא פצועה וכן שהמוות הוא סופי ובלתי הפיך נבנית בסיפור בהדרגה. השלבים הראשונים עוסקים בהיבטים מעשיים ומוחשיים (פצע, ניקיון וכדומה) לאחר מכן עולים הרגשות הכרוכים באבדן: "יהיה לי מאוד עצוב בלי מיצי". האב מציע דרך להתעודד ולהתמודד באמצעות הסיפורים והזיכרונות אודות מיצי.
- ❖ ציינו אלו דברים מטרידים ומעסיקים את דלית? (למשל הצורך בריפוי הפצע שנוצר ממכת המכונית, האם מיצי תקום או תאכל? מתי מיצי תבוא הביתה?, הפרווה יכולה להתלכלך).
- ❖ הסיפור מסתיים במסר, מעין חוכמת חיים, שתלווה את הקוראים הצעירים. מומלץ לשוחח עם התלמידים על משמעות האמירות הללו:
- "פעם הייתה לדלית חתולה קטנה. מיצי שמה. אבל החתולה מתה, ועכשיו נשאר רק הספור עליה. כן. זה עצוב. אבל אין מה לעשות".
- ❖ ספרו על אירועים שקרו לכם עם חיית המחמד שלכם.

מעשה בארנב ובזנב – ע' הלל

השיר מכיל מספר יסודות פואטיים בולטים, התורמים להבנת השיר ולהנאה ממנו (למשל חלוקה לבתים, חריזה, ריתמוס יאמבי הבנוי משתי הברות: ההברה הראשונה לא מוטעמת והשנייה מוטעמת). מיועד, במיוחד, לילדי הגן וכיתות א'-ב'. מומלץ לקרוא את השיר בקול בפני הילדים, תוך הדגשת המקצב והחריזה והבלטת המקומות בהם חיפש הארנב את זנבו. הריתמוס תורם לתחושה הדינאמית של החיפוש.

הצעות לפעילות

- ❖ ניתן לשחזר את המקומות בהם חיפש הארנב את זנבו ולהפעיל את הילדים בתנועות תוך כדי קריאת השיר בקול.
- ❖ בכיתות א'-ב' ניתן לבקש מן הילדים לסמן את המקומות בצבע. בצבע אחד את האיברים בגוף הארנב ובצבע אחר את כל המקומות האחרים בהם חיפש הארנב את זנבו.
- ❖ מדוע, לדעתכם, חיפש הארנב את זנבו?
- ❖ אפשר להפנות את תשומת לב הילדים לצורת (מבנה) השיר ולשאול מה היא מזכירה להם. (יש הלימה בין הצורה החיצונית של השיר לבין צורה של זנב).
- ❖ בשיר קיימים מספר ביטויי לשון שכדאי להסב אליהם את תשומת לב התלמידים. כגון: "פקח עיניו" "זקף אוזניו" "מה מאוד נעצב" "חזר והפך" "אבוד אבד" "מרב גיל ודיצה".

❖ לו הארנב יכול היה להביע את עצמו בכתב, כיצד היה מתאר את חייו בבית?

אינני רודף לטאות – זאב

בשם השיר ובשורה הפותחת יש הצהרת כוונות: "אינני רודף לטאות". מתעוררת בקורא הסקרנות מה עומד מאחורי הצהרה זו. השיר מתאר חוויות של ילד העוקב אחרי לטאות וכיצד הפך מילד רודף לטאות לילד שאיננו רודף אותן בעקבות אירוע דרמטי שהטביע בו חותם. יש זיקה בין המבנה החיצוני של השיר לבין תוכנו ודמות הלטאה. הוא כתוב בשורות קצרצרות, היוצרות מבנה מאורך כשל לטאה.

מומלץ לקרוא את השיר בקול וכך להבליט את הקשר בין מבנה השיר ותוכנו. למשל, הרדיפה אחרי הלטאה מודגשת באמצעות משפטים קצרים וריבוי פעלים. קריאה מוטעמת יכולה להבליט את מקצב הרדיפה.

הצעות לפעילות

- ❖ מה גרם לדובר השיר להפוך מרודף לטאות לכזה שאיננו רודף לטאות?
- ❖ ערכו רשימת הפעלים המתארים את המרדף. איזו אווירה הם יוצרים?
- ❖ אילו פרטים אפשר ללמוד על הלטאה מתוך השיר?
- ❖ ציירו תמונה על פי המסופר בשיר.

הלטאה – מיכאל דשא

הדובר בשיר נמצא בנקודת תצפית, ממנה הוא מתבונן ועוקב מקרוב אחרי הלטאה. התיאורים של מעשי הלטאה והתנהגותה מעידים על חיבה רבה כלפיה. הביטויים בהם משתמש הדובר מזכירים התייחסות אל דמות נשית עדינה: "מטיילת לה חרש"; "טופפת בחן ומניעה זנב" – כמו מעכסת; "וזנבך הארוך, העדין"; אפילו האדמה עליה היא זוחלת נדמית בעיניו כ"מרבד זהב". בפנייה של הדובר אליה, בה הוא מבקש שלא תברח מפניו, הוא מבטיח לה הגנה כמו אביר: "לעולם, לעולם לא אעשה לך רעה!" מזווית הדובר, כל התנהלות הלטאה מעודנת, כהתנהלות עלמה צעירה, מגונדרת וגמישה. על החול הלוחט היא "מטיילת לה חרש בשבילי"... "לאטה, לאטה על מרבד הזהב"; "היא טופפת בחן ומניעה זנב" וכשהיא בורח היא "טסה כרוח קלה".

הצעות לפעילות

- ❖ תארו את הלטאה, על פי השיר. (ציינו את הפעולות שעושה הלטאה, היכן היא עושה אותן, כיצד היא נראית ולמה היא דומה).
- ❖ מה יחס הדובר ללטאה? העתיקו את הביטויים מתוך השיר.

פעילות השוואה

❖ השוו בין השיר "הלטאה" מאת מיכאל דשא לבין השיר "אינני רודף לטאות" מאת זאב. (ניתן להשוות את תיאורי הלטאה, יחס הדובר ללטאה, מבנה השיר והזיקה בינו לבין תוכנו).

פרת משה רבנו – חיה שנהב

דובר השיר שואל שאלה ועונה עליה שתי תשובות המסתיימות בסימן שאלה. כנראה שהתשובות אינן מוחלטות ופסקניות. הן מתארות את החיפושית פרת משה רבנו ואת תכונותיה הגופניות. הדובר תופס אותה כעדינה וקטנה. הוא מתבונן ובוחר את מראה ואת פעילותה: "היא זזה לאט... יש עליה נקודה, ועוד נקודה... ופתאום היא עפה". לדובר תחושה נעימה להחזיק את פרת משה רבנו על כף ידו. מול בעלי חיים קטנים יש לילדים צעירים תחושה שהם גדולים וחזקים והם מתייחסים אליהם ברכות ובזהירות. ישנם ילדים הנוהגים להתאכזר לבעלי חיים בכלל ולקטנים שביניהם בפרט. זו הזדמנות לשוחח עם התלמידים על נושא זה ועל חוסר האונים של בעלי החיים לעומת האדם.

הצעות לפעילות

- ❖ ציינו ביטויים בהם מתאר הדובר את החיפושית פרת משה רבנו. מה לדעתכם הרשים אותו ביותר?
- (יתכן שהילד המתבונן מתרשם במיוחד מהנקודות המרובות שיש על גב החיפושית. מבחינה מבנה השיר יש כאן חזרה על הביטויים "נקודה ועוד נקודה, הנותנים מחד גיסא תחושה של ריבוי נקודות ומאידיך גיסא תחושה של מתח כשבכל פעם מתגלה נקודה נוספת. כך יש הלימה בין מבנה הבית לתוכנו).
- ❖ למה, לדעתכם, כל כך נחמד לדובר כשפרת משה רבנו עומדת אצלו על כף היד?
- ❖ מתוך היכרותכם את החיפושית פרת משה רבנו, האם יש לה תכונות נוספות שאינן מוזכרות בשיר? מהן?
- ❖ ציירו פרת משה רבנו על כף יד.

פרת משה רבנו – אפרים סידון

שיר הומוריסטי המציג רשימה של "תלונות" החיפושית אודות שמה. לא נוח לה עם שם ארוך יותר מממדי גופה, הוא נראה לה לא מתאים. בנוסף טיפשי לקרוא לחיפושית ב"שם של בחורים". היא מציעה הצעות חלופיות ובכל אחת מהן היא מוצאת חסרון ופוסלת אותה. בסופו של המהלך החיפושית מציעה, פשוט, לקרוא לה "בואי" והיא תבוא. בשיר אין התייחסות לפרת משה רבנו בזיקה לסביבה כלשהי, לטבע או לבני האדם.

הצעות לפעילות

- ❖ באילו נושאים, הקשורים לחיפושית פרת משה רבנו, עוסק השיר?
- ❖ פרת משה רבנו מתלוננת ששמה אינו מתאים לה. אלו נימוקים היא נותנת. הביעו את דעתכם האישית.

פעילות להשוואה:

- ❖ ערכו השוואה בין שיריהם של חיה שנהב ואפרים סידון: "פרת משה רבנו". (למשל: מי הדובר, במה הוא מתבונן, במה עוסק השיר, אילו תחושות החיפושית מעוררת בדובר? כדאי לשים לב, ששירו של אפרים סידון עוסק בעיקר בשמה של החיפושית ואינו מתייחס למראה שלה ולתכונותיה האחרות, כפי שעולה בשירה של חיה שנהב).

חילזון – אנדה עמיר-פינקרפלד

הדובר בשיר מחזיק חלזון בכף ידו ופונה אליו בהנחיות מה לעשות. תוך כדי ההוראות שהוא נותן לחלזון הקורא יכול לעמוד על מספר מאפיינים של בעל החיים הזה. למשל שהוא זוחל וזוחל לאט, צעד אחרי צעד, מוציא את המשושים שלו ואחר כך את ראשו. הדובר בשיר מבקש מהחילזון שיביא מזל בעזרת המשושים שלו. בשיר מצלול של האות ש' המבליט את הזחילה האיטית של החילזון (אונומטופיאה). בזמן קריאה בקול חשוב להבליט את המצלול הזה.

חילזון – מיריק שניר

שיר זה מתאר חילזון והאופן בו הוא מתנועע. בזחילתו מותיר החילזון שני דברים: "פס של כסף דק" ושיר. אפשר לקרוא את שירה של שולמית הראבן "כמה טוב לשבלולים*" העוסק ביחסי גומלין בין אמא ובן ודרכם אנו נחשפים לתכונות שונות של השבלול. (*כדאי לציין ששבלול הוא כינוי חיבה לחילזון, בעל חיים ממשפחת החלזוניים, ממחלקת הרכיכות. כינוי זה ניתן לחלזון על שם הקונכייה הספיראלית שלו).

הצעות לפעילות

- ❖ ערכו השוואה בין השירים "חילזון" של אנדה עמיר, "חילזון" של מיריק שניר וכמה טוב לשבלולים" של שולמית הראבן. אילו פרטים אודות החילזון מתגלים בכל שיר.
- ❖ אפשר לעקוב אחר זחילתו של החילזון בטבע או בחדר הכיתה על גבי מצע כהה.
- ❖ ציירו חלזונות בגדלים שונים וסמנו את הפסים שהם מותירים אחריהם בגווני שונים.

פעילות – עבודת חקר

טיפול בספרות העוסקת בבעלי חיים מזמן, לצד היכרות עם השירים והסיפורים, הרחבה והעמקה בנושא בעלי חיים בעזרת מתן עבודות בנושא אישי לתלמידים.

"נושא אישי" מקובל כעבודה אישית שהתלמיד נדרש לבצע במהלך שנת הלימודים. שילוב נושא אישי בתכנית הלימודים נועד לאפשר ללומד עיסוק בנושא הקרוב ללבו ולעודד בכך את העניין והסקרנות האישיים, לעורר בו הנעה לחקר, לגילוי ופעלתנות, הנדרשים לצורך חיפוש תשובות לשאלות המעסיקות אותו ולצורך חיפוש אחרי חומרי לימוד וחומרי רקע ממקורות שונים הנחוצים לעבודתו.

זו דרך להכרת נושא נבחר באמצעות מחקר שיטתי ורחב מבוסס על מקורות מידע ראשוניים ומשניים באופן מושכל.

עבודת המחקר מיועדת להניע את הלומד להתמודד עם נושא מסוים באמצעות הצגת שאלות, איסוף, לימוד, ניתוח החומר והצגת מסקנות באופן עצמאי.

בעבודה מסוג זה יש פוטנציאל לטיפול לומד בעל הכוונה עצמית וכן היא משקפת את השונות בין הילדים.

❖ להלן המלצה על רשימה ביבליוגרפית חלקית בנושא בעלי חיים. הספרים ברשימה זו יכולים לסייע לילדים לאסוף מידע ממקור עיוני אודות בעלי החיים אותם הם חוקרים. הספרים מומלצים בגלל רמת הקריאות ההולמת לתלמידי בתי ספר יסודיים החל מכתה א'.

1. אדר, תמר (1988). בעלי חיים. ספרית התגליות של אנציקלופדיה בריטניקה. תל-אביב: מעריב.
2. הראל, נירה, עורכת (1997). כלבים, כלבים. תל-אביב: עם עובד.
3. זילברמן, יונה. (2004). מדריך הציפורים בישראל לילדים ולנוער. בן-שמן: מודן.
4. כהן, אדיר, עורך. בעלי-חיים. אנציקלופדיה לילדים הבט ולמד. רמת-גן: כנרת.
5. כהן, אדיר, עורך. (2001). הדינוזאורים: חיות בראשית. תל-אביב: כנרת.
6. כהן, אדיר, עורך. (2001). חיות הבר בסביבתן הטבעית. תל-אביב: כנרת.
7. כהן, אדיר, עורך. (2001). חיות המשק: בעלי חיים מבויתים. תל-אביב: כנרת.
8. לשם, מירי (1995). אל עולם הציפורים עם פרופסור פצפונטבע. ירושלים: משרד הביטחון.
9. סיפורים על צפרים (1983). תל-אביב: שוקן.
10. שאלות ותשובות על חרקים. הספרייה הלימודית לגיל הרך. ב.ד. א גליל.

מחזור שירי בעלי חיים לילדי הגיל הרך

לפנינו מספר שירים קצרצרים המתארים יחסים בין בעלי חיים וילדים. האפיון הצורני הבולט הוא המקצב והחריזה וכן עולה השימוש בלשון שאינה מורכבת, אך גם אינה פשטנית. ילדים צעירים 'מתחברים' בקלות לבעלי חיים קטנים וזעירים, שלעתים חשים חסרי ישע ומאוימים מול גדולים יותר, בדיוק כמו הילדים עצמם. מבחינת התכנים עולה שבכל שיר מתואר בעל החיים בתכונה אחת בולטת. שירים אלה מזמנים פעילות של קריאה בקול בהטעמה יחד עם הילדים תוך כדי תנועה. וכן אפשרויות להמחזות הסצנות המתוארות בשירים. לחלק מן השירים יש לחן.

1. כלבלב – אלי סט
2. יש לי כלב מנוקד – מירה מאיר
3. מה קרה לחתלתול – רבקה דוידית
4. כושי כלב קט – אנדה עמיר- פינקרפלד
5. כלב – ע' הילל
6. עכביש בונה גשר – אנדה עמיר-פינקרפלד
7. לשפן יש בית – מרים ילן-שטקליס
8. הדובים – לוי קפניס
9. חתול גנב – בלהה יפה
10. האנקור – אנדה עמיר- פינקרפלד
11. עכבר עכבר – עממי
12. רוגז – מרים ילן-שטקליס
13. אצא לי אל היער – עממי
14. נחליאלי – עממי
15. חיפושית – פניה ברגשטיין

ספרים, בהם שירים נוספים בנושא בעלי חיים

1. ברוך, מירי, עורכת. גן שלנו חי צומח. תל-אביב: עם עובד, 1989. בהקדמה לספר כותבת העורכת שבספר "מרוכזות יצירות ספרותיות לילדים...המתמקדות בבעלי חיים, בצמחים ובעונות השנה בארץ".
2. ברוך, מירי, עורכת. גן שלנו חי צומח. תל-אביב: עם עובד, 1986. מקראה לילדי הגן ובה פרק בשם "מצאתי חיפושית" שבו מספר שירים העוסקים בבעלי חיים.
3. עמר הלל. הספר הגדול של ע. הלל. תל-אביב: עם עובד והקיבוץ המאוחד, 1992. ע'י הלל היה אהב את האדמה והטבע. במקצועו היה אדריכל גנים ולצד עיסוקו זה חיבר שירים רבים, ביניהם שירים אודות הטבע שאהב. בספר שירים על הבולבול, הזברה, עטלף אווזה, דוכיפת ועוד. השירים מהולים בחוש הומור ותוך כדי קריאה בהם עולים פרטים אודות בעלי החיים, מראם ותכונותיהם.
4. ברגשטין, פ'י. (1960). עיניים שמחות, תל אביב: הקיבוץ המאוחד. בספר מספר שירים המתארים מגוון בעלי חיים. השירים קצרים, לעתים בעלי ארבע שורות בלבד, בעזרתן אפשר לעשות היכרות ראשונית עם בעל החיים. בשיר מובלע מידע אודות בעל החיים, שזורים באופן מעודן ברגשות שמעוררים בעלי החיים בשיר. הספר מיועד לפעוטות וילדי גן.
5. שניר, מ'י. וטפר י'. (עורכות), (1993). אני וכל מיני חיות, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד. אסופה של שירים העוסקים בבעלי חיים וביחסי הגומלין בינם לבין ילדים. ההתבוננות בבעלי החיים היא מנקודת מבטם של הילדים ויש בהם ביטוי לפליאה מהטבע, וסקרנות לצד גילויי חיבה ואהבה כלפיו.

הפעילות חוברה ע"י חיה לחמן ואיריס ברקוביץ – מרכז תכנון לימודים הוראה והערכה מכללת בית ברל
© כל הזכויות שמורות למכללת בית ברל

